

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Minima-effectrapportage gemeente Montferland 2023

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Sanne Lamers, Guus Wieman

1 december 2023

Minima-effectrapportage gemeente Montferland 2023

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Auteurs

Sanne Lamers

Guus Wieman

Nibud 1 december 2023 -

In opdracht van de gemeente Montferland

Voorwoord

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk. Ons doel is het voorkomen van geldproblemen. Naast het verzamelen, berekenen en bijhouden van basiscijfers, doet of initieert het Nibud ook onderzoek naar andere aspecten over omgaan met geld, zoals bijvoorbeeld gedragsaspecten. Op basis van dit onderzoek kunnen we snel inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Het Nibud is gespecialiseerd in het maken van de vertaalslag van de verzamelde data en kennis over de huishoudfinanciën in methodes, materialen en tools. Daarbij wordt voortdurend voeling gehouden met de actualiteit en de praktijk van alledag.

We gaan uit van drie niveaus van voorlichting en financiële educatie: direct voor consumenten (via onze websites, (social) media, interactieve tools, voorlichtingsmaterialen en hulpmiddelen en de helpdesk), via onderwijs/educatie door derden en door deskundigheidsbevordering van professionals. Als kenniscentrum vervult het Nibud ook een adviesrol naar derden.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Montferland. Met dit onderzoek wil de gemeente Montferland inzicht krijgen in de effecten van haar minimabeleid.

Utrecht, december 2023

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Centrale vraag	5
1.2	Kern minima-effectrapportage	5
1.2.1	Huishoudtypen	5
1.2.2	Inkomensniveaus	6
1.2.3	Armoedeval	6
1.2.4	Voorbeeldhuur	6
1.2.5	Huishoudens met een zorgvraag	6
1.3	Leeswijzer	7
2	Onderzoeksmethode: begrotingen	8
2.1	Inleiding	8
2.2	Inkomsten	8
2.3	Uitgaven: basispakket & sociale participatie	9
2.4	Uitgavensoorten	9
2.5	Voorwaarden aan de begrotingen	10
2.6	De begrotingen	11
3	Minimabeleid	12
3.1	Landelijk beleid	12
3.2	Lokaal minimabeleid	15
3.2.1	Kwijtscheldingsbeleid	15
3.2.2	Collectieve (aanvullende) zorgverzekering	16
3.2.3	Individuele inkomenstoeslag	17
3.2.4	Meedoen in Montferland (participatieregeling)	17
3.2.5	Meedoen in Montferland (kindregelingen)	17
3.2.6	Witgoedregeling	18
3.2.7	Energietoeslag	18
3.2.8	Kinderopvang en peuterspeelzaal	18
3.2.9	Individuele bijzondere bijstand	19
3.2.10	Overige regelingen, maatwerk	19
3.3	Huishoudens met een zorgvraag	19
3.3.3	Uitgangspunten huishoudens met zorgvraag	19
3.3.1	Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	20
3.3.2	Collectieve zorgverzekering	20
3.3.1	Begroting huishoudens met zorgvraag	20
4	Resultaten	23
4.1	Inkomsten min uitgaven	23
4.2	Armoedeval	26
5	Conclusies en aanbevelingen	28
5.1	Bestedingsruimte en armoedeval	28
5.2	Aannames en aanbevelingen	29
Bijlage 1	Verantwoording uitgaven	33
Bijlage 2	Begrotingen	36
Bijlage 3	Resultaten zonder energietoeslag	47
Bijlage 4	Veranderingen per 2024	49

1 Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijschelden van gemeentelijke heffingen en/ of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens. De gemeente Montferland wenst inzicht te krijgen in het samenspel van landelijk en lokaal minimabeleid.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Montferland, uitgaande van het beleid voor 2023?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente het best ondersteund worden door middel van het gemeentelijke minimabeleid en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage eventuele armoedevallen inzichtelijk.

In de begrotingen worden alle minimaal onvermijdbare uitgaven afgezet tegen verschillende inkomensniveaus.

1.2 Kern minima-effectrapportage

Om tot een antwoord te komen op de centrale vraag, worden voor een aantal voorbeeldsituaties alle inkomsten geïnventariseerd. Hierbij wordt rekening gehouden met alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen. Dit inkomen zal in een begroting worden afgezet tegen de minimale uitgaven waarmee huishoudens met een laag inkomen worden geconfronteerd. De minimale uitgaven zijn gebaseerd op de Nibud methode van budgetteren, aangevuld met lokale tarieven en tegemoetkomingen

1.2.1 Huishoudtypen

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de bestedingsruimte inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Montferland is een keuze gemaakt voor de volgende voorbeeldsituaties:

1. Alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
2. Alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd);
3. Eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
4. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
5. Paar zonder kinderen;
6. Ouder paar zonder kinderen (AOW gerechtigd)
7. Paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
8. Paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
9. Alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een zorgvraag;
10. Alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een zorgvraag.

1.2.2 Inkomensniveaus

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de financiële positie van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus. In overleg met de gemeente Montferland is in dit rapport gekozen om begrotingen op te stellen met de volgende inkomensniveaus: bijstand- of AOW- niveau, 120 procent, 125 procent en 130 procent van de geldende bijstandsnorm.

1.2.3 Armoedeval

Het kan voorkomen dat een huishouden met een hoger inkomen, minder overhoudt dan met een lager inkomen, nadat rekening is gehouden met alle noodzakelijke uitgaven. Een dergelijke situatie ontstaat bijvoorbeeld doordat er geen recht meer is op inkomensondersteunende regelingen. Als een armoedeval zich voordoet binnen de gestelde kaders, dan blijkt dat uit de resultaten van dit onderzoek. Hierbij onderscheiden we twee soorten armoedevallen, namelijk een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval).

Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat deze gewoonlijk geen inkomensstijging meemaken. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere vrije bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen.

1.2.4 Voorbeeldhuur

Uit het WoOn-onderzoek van het CBS komt dat 96 procent van de huishoudens die de bijstandsuitkering als belangrijkste inkomstenbron hebben, in een huurwoning woont. Op basis hiervan gaan we er in deze rapportage vanuit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijzen in dit onderzoek zijn vastgesteld in overleg met de gemeente, waarbij we uitgaan van 440 euro voor een- en twee-persoonshuishoudens en 650 euro voor huishoudens met drie of meer personen.

1.2.5 Huishoudens met een zorgvraag

Bij de alleenstaanden met een zorgvraag worden in de begroting extra kosten meegenomen die veel voorkomen wanneer een persoon binnen het huishouden een chronische ziekte of beperking heeft. Tegelijkertijd houden we ook rekening met de regelingen die de gemeente Montferland voor deze huishoudens kent.

De begrotingen voor deze huishoudens zijn opgesteld aan de hand van zogenoemde zorgprofielen. Op basis van deze zorgprofielen hebben we bepaald wat voor deze huishoudens de extra kosten zijn en welke vergoedingen daar tegenover staan.

Het zorgprofiel is een illustratie van hoe de situatie van mensen met een zorgvraag eruit kan zien. In werkelijkheid hebben mensen te maken met zeer uiteenlopende zorgbehoeftes en varieert de hoogte van de zorgkosten sterk in individuele gevallen. Dat betekent dat conclusies die getrokken worden op basis van de uitkomsten, rekening houdend met de zorgvraag zoals die in dit rapport is geformuleerd, niet zonder meer gelden voor iedereen met zorgkosten. Het geeft wel aan dat een deel van de vaak

voorkomende zorgkosten wordt vergoed. En dat mensen in veel gevallen daarnaast nog eigen betalingen in verband met zorg hebben.

In paragraaf 3.3 worden de zorgprofielen van de huishoudens met een zorgvraag verder uitgewerkt.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd.

- In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de onderzoeksmethode.
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen.
- In hoofdstuk 4 worden de resultaten weergegeven: Wat is de bestedingsruimte van de onderzochte huishoudtypen? En wat zijn de effecten van het minima-beleid op de financiële positie van deze huishoudens?
- Ten slotte worden in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen beschreven.

In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en staan de begrotingen per huishoudtype naar inkomen.

2 Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor verschillende huishoudtypen op verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft.

Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeen te zeggen valt. Schulden komen echter vaak voor onder huishoudens met lage inkomens. Ook is er geen rekening gehouden met inkomsten of betalingen vanwege alimentatie.

Maandbegrotingen

Alle begrotingen zijn maandbegrotingen, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld vaak jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven.

2.2 Inkomsten

In deze rapportage worden op vier inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (bijstand/AOW-uitkering), 120 procent, 125 procent en 130 procent van de geldende bijstandsnorm. Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 lid 1 sub c.

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals netto salarissen, uitkeringen, kortingen op de belasting, landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en kindgebonden budget), kinderbijslag en vakantietoeslag. Hoe de regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudens is te zien in bijlage 2.

We veronderstellen *dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle inkomensondersteunende regelingen die op hen van toepassing zijn, zowel de landelijke als de gemeentelijke regelingen.*

2.3 Uitgaven: basispakket & sociale participatie

De noodzakelijke uitgaven vullen we in via een basispakket waarvan een pakket voor sociale participatie een onderdeel vormt. Het basispakket bestaat uit uitgaven die voor elk huishouden niet of moeilijk vermijdbaar zijn.

In bijlage 1 staan de uitgangspunten en de samenstelling van de pakketten beschreven. Het basispakket inclusief het pakket voor sociale participatie zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen. De pakketten bestaan uit relatief goedkope artikelen (niet de allergeodkoopste) die algemeen verkrijgbaar zijn. We houden geen rekening met tweedehands artikelen. De pakketten zijn vastgesteld in samenwerking met andere deskundigen. Zo bestaat het voedingspakket uit gezonde voeding zoals vastgesteld door het Voedingscentrum.

Sociale participatie

Het pakket voor sociale participatie is opgesteld door het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau. Het gaat om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer. Sociale participatie wordt als noodzakelijk beschouwd en is in veel gemeenten op de een of andere manier onderdeel van het minimabeleid.

Persoonlijk onvermijdbare uitgaven

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen persoonlijk moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is vaak een tegemoetkoming mogelijk via gemeentelijk beleid. Deze uitgaven worden in dit rapport niet meegenomen.

In de begrotingen is ook geen rekening gehouden met kosten voor een huisdier of voor roken. Deze uitgaven worden niet gezien als noodzakelijk. Indien een huishouden hiervoor toch kosten heeft, wordt het saldo op de begroting lager dan in deze rapportage is weergegeven.

Mensen die werken maken extra kosten ten opzichte van niet werkenden. Deze kosten zijn meegenomen in het basispakket als aparte post bij een inkomen vanaf 110 procent van het toepasselijk minimum.

2.4 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud vier soorten uitgaven:

- Vaste lasten. Dit zijn periodiek terugkerende uitgaven, waarbij het bedrag veelal elke periode hetzelfde is. Vaak is er een contract afgesloten voor deze uitgaven.
- Reserveringsuitgaven. Dit zijn uitgaven die niet iedere maand terugkomen. De bedragen voor de verschillende reserveringsuitgaven zou een huishouden in principe maandelijks opzij moeten zetten om deze onregelmatige uitgaven direct te kunnen betalen.
- Huishoudelijke uitgaven. Dit zijn regelmatig terugkerende uitgaven, waarvan het bedrag per keer (per aankoopbeurt) verschilt.
- Sociale Participatie. Dit zijn uitgaven die een huishouden wat vrijer kan invullen. In deze rapportage vallen daaronder: contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer.

Lokale tarieven

In deze rapportage wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen. Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor gemeentelijke heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

Minimabeleid

Als er inkomensondersteunende maatregelen zijn die een vergoeding vormen voor bepaalde uitgavenposten, dan is hier rekening mee gehouden in de begrotingen. De regelingen staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

Zo zijn alle meer generieke lokale minimaregelingen meegenomen in de berekeningen. Dit geldt niet voor de individuele bijzondere bijstand, omdat daarvoor geldt dat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

2.5 Voorwaarden aan de begrotingen

In het onderzoek rekenen we met voorbeeldhuishoudens en met minimale bedragen. Om voor deze huishoudens berekeningen te kunnen maken moet het Nibud uitgaan van drie belangrijke voorwaarden.

Het is raadzaam om rekening te houden met het feit dat die voorwaarden in de praktijk niet altijd opgaan en huishoudens daarbij hulp nodig hebben.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom voor huishoudens belangrijk om te weten op welke inkomensondersteuning men recht heeft en hoe en waar deze moet worden aangevraagd. Het tijdig doorgeven van gegevens is hierbij belangrijk. En daarmee dus ook een actieve houding.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals ze in dit rapport zijn opgesteld, ontstaat het gevaar dat er ook bezuinigd wordt op noodzakelijke uitgaven. Dit kan ertoe leiden dat er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen, dat rekeningen niet meer betaald worden waardoor schulden ontstaan of dat gezondheidsbedreigende omstandigheden ontstaan.

Deze voorwaarden zijn voor een deel te vangen in competenties voor goed financieel beheer. Het gaat hierbij niet alleen om vaardigheden, maar ook om gedragsaspecten. Daarom is inkomensondersteuning alleen niet voldoende. Het is ook belangrijk om ondersteuning op het gebied van het aanleren van vaardigheden te bieden, aangevuld met ondersteuning die rekening houdt met min of meer individuele gedragsaspecten.

2.6 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. Deze begrotingen staan in bijlage 2.

3 Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima beschreven. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale inkomensondersteunende regelingen aan bod.

3.1 Landelijk beleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke uitkeringen, de landelijke heffingskortingen, de landelijke toeslagen en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen. In 2023 zijn er op dit terrein een aantal belangrijke onderdelen aangepast die van invloed zijn op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen. Het belastingtarief in de eerste belastingschijf is gedaald en bijna alle heffingskortingen zijn sterk gestegen. Ook de huurtoeslag, de zorgtoeslag, de kinderbijslag en het kindgebonden budget zijn omhooggegaan. Specifiek gaat het om de volgende veranderingen per 1 januari 2023:

1. Tarief eerste belastingschijf daalt en heffingskortingen stijgen (sterk).
2. De toeslagen stijgen (sterk).
3. Minimumloon en uitkeringen stijgen.
4. Aftrekposten nadeliger voor hoogste inkomens (en minder nadelig voor de laagste inkomens) en zzp'ers.

Landelijke heffingskortingen

Heffingskortingen zijn kortingen op de belasting. Hiermee wil de overheid bepaalde groepen ondersteunen. Denk aan ouders, ouderen en gehandicapten. Door de heffingskorting betalen zij minder belasting. Er zijn verschillende heffingskortingen:

- *Algemene heffingskorting*: voor iedereen vanaf 18 jaar die inkomstenbelasting betaalt, ook als men niet werkt.
- *Arbeidskorting*: voor iedereen die betaald werk doet, ook als men daarnaast nog gedeeltelijk een uitkering ontvangt.
- *Inkomensafhankelijke combinatiekorting*: voor werkende ouders met kinderen jonger dan 12 jaar. Deze wordt toegekend aan de alleenstaande ouders of aan de minstverdienende fiscale partner.
- *Ouderenkorting en alleenstaande ouderenkorting*: voor AOW-gerechtigden.

Tabel 1: Tabel landelijke heffingskortingen in bedragen per jaar

		2022	2023
Algemene heffingskorting	Onder AOW-leeftijd	€ 2.888	€ 3.070
	Vanaf AOW-leeftijd	€ 1.494	€ 1.583
Arbeidskorting		€ 4.260	€ 5.052
Inkomensafhankelijke combinatiekorting		€ 2.534	€ 2.694
Ouderenkorting		€ 1.726	€ 1.835
Alleenstaande ouderenkorting		€ 449	€ 478

Landelijke toeslagen

Toeslagen zijn bijdragen van de overheid om tegemoet te komen in de kosten voor de zorgverzekering, huur of kind(eren). Of een huishouden recht heeft op bepaalde toeslagen, is afhankelijk van een aantal factoren (bijvoorbeeld inkomen).

De volgende toeslagen (2023) zijn van belang voor de voorbeeldhuishoudens:

Zorgtoeslag

Zorgtoeslag is een bijdrage van de overheid voor de kosten van de zorgverzekering. Iemand kan aanspraak maken op zorgtoeslag vanaf 18 jaar. Dit geldt voor zowel alleenstaanden als stellen. Naast de inkomensgrens is er ook een vermogensgrens voor de zorgtoeslag. Hoe lager het inkomen, hoe meer toeslag iemand ontvangt.

Tabel 2: Zorgtoeslag bedragen

Zorgtoeslag	2022	2023
Inkomensgrens alleenstaand	€ 30.998	€ 38.520
Inkomensgrens paar	€ 40.944	€ 48.224
Vermogensgrens alleenstaand	€ 120.020	€ 127.582
Vermogensgrens paar	€ 151.767	€ 161.329
Maximaal maandbedrag alleenstaand	€ 111	€ 154
Maximaal maandbedrag paar	€ 121	€ 265

Huurtoeslag

Huurtoeslag is een bijdrage van de overheid in de huurkosten. Huurders van een zelfstandige huurwoning kunnen in aanmerking komen voor huurtoeslag. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van het inkomen, het vermogen, de huishoudsamenstelling en de huur.

Vanaf 1 januari 2020 kent de huurtoeslag geen inkomensgrenzen meer, maar wordt de huurtoeslag inkomensafhankelijk afgebouwd. De vermogensgrens voor de huurtoeslag is per persoon. Huishoudens krijgen boven de minimale basishuur¹ volledige huurtoeslag tot een bepaalde huur. Vanaf deze huur wordt 65 procent vergoed. Alleenstaanden of ouderen/hulpbehoevenden krijgen daarnaast nog hierboven tot de hoogste huurgrens nog 40 procent vergoed.

Tabel 3: Huurtoeslag bedragen

Huurtoeslag	2022	2023
Vermogensgrens per persoon	€ 31.747	€ 33.748
Huurgrens volledige huurtoeslag	€ 442,46	€ 452,20
Huurgrens 65% huurtoeslag 1p en 2p	€ 633,25	€ 647,19
Huurgrens 65% huurtoeslag 3p of meer	€ 678,66	€ 693,60
Huurgrens 40%	€ 763,47	€ 808,06

¹ De minimale basishuur is inkomensafhankelijk en bedraagt voor huishoudens op minimumniveau 225,54 euro. (Voor AOW-gerechtigden is dit voor eenpersoonshuishoudens 223,72 euro en voor meerpersoonshuishoudens 221,91 euro). Bij een hoger inkomen wordt de basishuur hoger.

Kinderopvangtoeslag

Kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang. De kinderopvangtoeslag is geregeld in de Wet Kinderopvang. De wet geldt voor dagopvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar en buitenschoolse opvang voor basisschoolkinderen. Maar ook voor opvang door ouderparticipatiecrèches of gastouders via een gastouderbureau en voor de peuterspeelzaal. Informele opvang door familie of kennissen valt hier niet onder. Om voor kinderopvangtoeslag in aanmerking te komen moet de instelling zijn aangemeld bij het Landelijk Register Kinderopvang. Ook moeten, in het geval van paren, beide ouders werken, tenzij er een re-integratietraject wordt gevolgd.

Tabel 4: Kinderopvangtoeslag bedragen per uur

Kinderopvangtoeslag	2022	2023
Maximale vergoeding dagopvang	€ 8,50	€ 9,12
Maximale vergoeding buitenschoolse opvang	€ 7,31	€ 7,85

Kindgebonden budget

Elk huishouden met kinderen jonger dan 18 jaar komt in aanmerking voor het kindgebonden budget. Dit is een maandelijks, inkomensafhankelijke bijdrage in de kosten van kinderen. Voorwaarde is dat iemand zijn of haar kind 'in belangrijke mate onderhoudt'. Er geldt een inkomensgrens. Na de inkomensgrens wordt de hoogte van het bedrag geleidelijk afgebouwd. Het bedrag aan kindgebonden budget is afhankelijk van het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen. Alleenstaande ouders ontvangen meer dan paren. Het kindgebonden budget voor het tweede kind is lager dan voor het eerste kind en vanaf het derde kind eveneens lager dan voor het tweede kind. Vanaf 12 jaar is het kindgebonden budget hoger.

Tabel 5: Kindgebonden budget

Kindgebondenbudget	2022	2023
Inkomensgrens alleenstaande	€ 22.356	€ 25.070
Inkomensgrens paar	€ 39.596	€ 43.397
Alleenstaande ouderkop	€ 273,75	€ 320,67

Kinderbijslag

Een ouder heeft recht op kinderbijslag voor eigen kinderen en stiefkinderen tot 18 jaar en soms voor pleegkinderen tot 16 jaar. Kinderbijslag wordt eenmaal per kwartaal uitgekeerd. De bedragen worden in het geval van meerdere kinderen bij elkaar opgeteld. De bedragen voor kinderbijslag zijn afhankelijk van de leeftijd van het kind en onafhankelijk van het inkomen.

Tabel 6: Kinderbijslag

Kinderbijslag	2022	2023
0 – 6 jaar	€ 249,31	€ 261,70
6 – 12 jaar	€ 302,74	€ 317,77
12 – 18 jaar	€ 356,16	€ 373,85

Voornemens 2024

Onlangs zijn op Prinsjesdag de plannen voor 2024 bekend gemaakt. Voor huishoudens met een laag inkomen zijn met name de volgende voornemens van belang:

Minimumloon en uitkeringen

- Het bruto minimumloon gaat met 6,8 procent omhoog.
- De uitkeringen die aan het minimumloon zijn gekoppeld, zoals de bijstand, de Wajong en de AOW, stijgen daardoor ook.
- Voor de netto bijstandsuitkering betekent dat een stijging van circa 130 euro per maand voor gehuwden/samenwonenden en circa 90 euro per maand voor alleenstaanden.
- De aanvullende pensioenen worden gemiddeld genomen geïndexeerd met 2,1 procent.

Toeslagen

- Het kindgebonden budget gaat voor de meeste huishoudens omhoog. Het maximale bedrag per kind gaat naar 203 euro per maand voor ieder kind. Daarnaast gaat het extra bedrag voor kinderen van 12 tot en met 15 jaar naar 57 euro per maand en voor kinderen van 16 tot en met 17 jaar naar 77 euro per maand. Het extra bedrag voor alleenstaande ouders daalt 30 euro naar 290 euro per maand.
- De maximale huurtoeslag bij een laag inkomen gaat 30 tot 50 euro per maand omhoog. Dit is afhankelijk van de hoogte van de huur en de huishoudsamenstelling. Bij een hoger inkomen zal de stijging lager uitvallen.
- De maximale zorgtoeslag bij een laag inkomen gaat 20 tot 30 euro per maand omlaag. Bij hogere inkomens kan de daling lager uitvallen.
- De energietoeslag van 1.300 euro voor 2023 voor financieel kwetsbare huishoudens vervalt in 2024.
- De kinderbijslag over 2024 gaat 2 euro per kwartaal omhoog.

Prijzen

Het (landelijke) overheidsbeleid is niet het enige dat verandert. Om de bestedingsruimte te bepalen moet ook rekening worden gehouden met prijsstijgingen. Dit zijn verwachtingen. Het is immers vooraf niet zeker hoe hoog de prijzen zullen stijgen. De laatste inschatting van het Centraal Planbureau is dat de prijzen in 2024 met gemiddeld 3,6 procent zullen stijgen. Daarnaast stijgt de premie voor de basiszorgverzekering naar verwachting gemiddeld met 12 euro per maand.

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Montferland voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. De regelingen die worden opgenomen in de begrotingen komen in de volgende paragrafen aan bod.

3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Montferland kan kwijtschelding worden aangevraagd voor het vaste deel van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De kwijtscheldingsnorm bedraagt 100 procent van het sociaal minimum. Dat wil zeggen dat, afhankelijk van het vermogen,

huishoudens met een inkomen rond het sociaal minimum in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen. Bij een inkomen hierboven wordt betalingscapaciteit verondersteld.

De beleidsvrijheid ten aanzien van het kwijscheldingsbeleid wordt bepaald door landelijke regelgeving. Hierbij wordt aan gemeenten de mogelijkheid geboden om rekening te houden met de kosten voor kinderopvang en om voor AOW'ers uit te gaan van de netto AOW in plaats van de bijstandsbedragen voor AOW-gerechtigden.

De gemeente Montferland maakt van beide gebruik.

Bij het waterschap is kwijschelding mogelijk voor de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing ingezetenen. Bij de berekening van de kwijschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, de norm van 100 procent van de toepasselijke bijstandsnorm.

De kwijschelding van de gemeentelijke heffingen en het waterschap wordt apart berekend.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. Daarom biedt de gemeente Montferland inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan bij zorgverzekeraar Menzis. Het gaat om een basisverzekering, een aanvullende verzekering (GarantVerzorgd) en een tandartsverzekering (GarantTandVerzorgd).

Er kan gekozen worden uit verschillende pakketten. In het meest uitgebreide pakket (GarantVerzorgd 3) is het eigen risico volledig meeverzekerd.

Om voor deelname aan de collectieve zorgverzekering in aanmerking te komen, hanteert de gemeente Montferland een inkomensgrens van 120 procent van de toepasselijke bijstandsnorm. Er geldt de vermogensgrens volgens de Participatiewet.

In de begrotingen rekenen we met de premie van GarantVerzorgd 2 en GarantTandVerzorgd250. Voor de huishoudens met een zorgvraag gaan we uit van GarantVerzorgd 3.

Tabel 7: Collectieve zorgverzekering kosten per maand

	GarantVerzorgd 2	GarantVerzorgd 3
Premie	€ 188,12	€ 243,95
Collectiviteitskorting	- € 4,22	- € 7,96
Gemeentelijke bijdrage	- € 20,10	- € 42,46
Kosten minima	€ 163,80	€ 195,53

De bijbehorende premies zijn opgenomen onder de post "zorgverzekering". De zorgtoeslag die huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

De post "eigen risico zorgverzekering" is voor het huishouden met een zorgvraag op nul euro gezet, omdat het eigen risico is herverzekerd. Dat is bij de andere huishoudens niet het geval. Men zal dan zelf geld moeten reserveren om het eigen risico op te kunnen vangen.

3.2.3 Individuele inkomenstoeslag

De individuele inkomenstoeslag (IIT) in de gemeente Montferland is bedoeld voor inwoners vanaf 21 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd die weinig zicht hebben op extra inkomen in de toekomst en die wel inzet hebben getoond om meer inkomen te krijgen. Hierbij mag het inkomen in de afgelopen vijf jaar niet hoger zijn geweest dan de 105 procent van de geldende bijstandsnorm en het vermogen niet meer dan het wettelijk vrij te laten vermogen.

De hoogte van de IIT bedraagt per jaar:

- 350 euro voor een alleenstaande
- 450 euro voor een alleenstaande ouder;
- 500 euro voor paren;

Bij de resultaten van deze rapportage worden de resultaten van huishoudens die recht hebben op de individuele inkomenstoeslag apart gepresenteerd, omdat niet elke inwoner van Montferland met een laag inkomen hiervoor in aanmerking komt.

3.2.4 Meedoen in Montferland (participatieregeling)

Voor huishoudens met een inkomen niet hoger dan 120 procent van de norm heeft de gemeente een regeling voor ondersteuning in de kosten aan sport, cultuur, educatie en uitstapjes. Het huishouden krijgt punten die kunnen worden ingewisseld. Op jaarbasis zijn dat voor volwassenen 350 punten die een bedrag vertegenwoordigen van 175 euro. Voor kinderen (0 - 18 jaar) geldt 500 punten met een waarde van 250 euro.

We hebben deze regeling verwerkt in de post "sociale participatie".

3.2.5 Meedoen in Montferland (kindregelingen)

Specifiek voor kinderen biedt de gemeente Montferland naast de Meedoenvergoeding nog extra ondersteuning voor kinderen.

Onderdelen van de regeling die we vervolgens meenemen in de berekeningen zijn:

- Een jaarlijkse tegemoetkoming in de schoolkosten van 100 euro voor kinderen op de basisschool en 175 euro op het voortgezet onderwijs. In de begrotingen wordt bij de gezinnen met kinderen deze vergoeding met de post "onderwijs" verrekend.
- Een goede fiets voor kinderen van 4 tot 18 jaar. In de begrotingen worden bij de gezinnen met kinderen de kosten van een fiets per kind uit de post "vervoer" gehaald.
- Gratis legitimatie voor kinderen tot en met 18 jaar. Dit is verrekend in de post "overig".
- Een notebook of tablet voor ieder kind dat naar het voortgezet onderwijs gaat. Dit hebben we verrekend in de post "onderwijs" waarin dit product opgenomen is.
- Een jaarlijks kleding per kind ter waarde van 115 euro. Dit wordt verrekend in de begroting bij de post "kleding".

De volgende onderdelen van de Meedoen-kindregelingen nemen we niet mee in de berekeningen omdat we daarvoor geen noodzakelijk basisuitgaven hebben bij de voorbeeldhuishoudens. Het zijn wel onderdelen die voor huishoudens met een laag inkomen een bijdrage in de kosten zijn.

- De kosten van de speel-o-theek
- Huiswerkbegeleiding tot een maximum van 750 euro per scholier per jaar.
- Kinderen van ouders in een schuldhulpverleningstraject toelaten tot gemeentelijke armoedebelid.

3.2.6 Witgoedregeling

In gemeente Montferland bestaat een witgoedregeling, vanuit het oogpunt van energiebesparing/energiearmoede.

De regeling is bedoeld voor huishoudens met een inkomen niet hoger dan 120 procent van de norm. De vergoeding per product is gemaximeerd en mag eenmaal per 10 jaar worden aangevraagd per product. Het gaat om een wasmachine (max. 700 euro), een koelkast met vriesvak (max. 849 euro) en kookapparatuur (gas max. 150 euro en elektrisch max. 350 euro).

In de begroting is dit in de uitgavepost "inboedel" doorgerekend.

3.2.7 Energietoeslag

Vorig jaar zijn de gemiddelde huishoudelijke kosten van energie sterk gestegen. Voor huishoudens met een inkomen op of net boven het sociaal minimum konden en kunnen gemeenten een energietoeslag uitkeren in 2022 en 2023. Het Rijk heeft middelen ter beschikking gesteld en gemeenten kunnen zelf invulling geven aan de hoogte van het bedrag en de inkomensgrens. In de gemeente Montferland hebben inwoners met een inkomen dat niet hoger is dan 120 procent van de geldende bijstandsnorm dit jaar 1.300 euro ontvangen. Deze toeslag is in de begroting meegenomen als inkomen en valt onder de post "lokale tegemoetkoming".

3.2.8 Kinderopvang en peuterspeelzaal

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot 12 jaar een tegemoetkoming toegekend krijgen voor de kosten van kinderopvang, de kinderopvangtoeslag. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten.

In de gemeente Montferland kunnen ouders die voldoen aan re-integratie of een inburgeringsverplichting bijzondere bijstand aanvragen. Dit geldt ook voor de situatie dat kinderopvang nodig is vanwege een sociaal-medische indicatie. Tenslotte kunnen ouders die uit bijstand gaan werken en te maken hebben met een armoedeval maximaal 12 maanden bijzondere bijstand krijgen. Hoewel een belangrijke voorziening is, gaan we van deze situaties niet uit in de berekeningen.

Alleenstaande ouders met een inkomen boven bijstandsniveau werken in dit onderzoek enkele dagen per week en maken gebruik van de kinderdagopvang voor het kind van drie jaar en naschoolse opvang voor het kind van vijf jaar. Zij komen in aanmerking voor de kinderopvangtoeslag.

Voor de volgende huishoudtypen geldt de kinderopvangtoeslag niet en gaan we daarom uit van peuteropvang van twee dagdelen per week:

- alleenstaande ouder met een bijstandsuitkering (die geen arbeidsmarktgericht traject volgt)
- paren met jonge kinderen bij alle inkomensniveaus (in dit onderzoek is uitgangspunt dat maar één van beide partners werkt).

In de gemeente Montferland kunnen jonge kinderen gesubsidieerd twee dagdelen per week naar de peutergroep. De kosten voor de peuterspeelzaal zijn inkomensafhankelijk (volgens de VNG tabel Peuteropvang).

De kosten voor kinderopvang en de peuterspeelzaal zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "kinderopvang". Voor de huishoudens die hiervoor in aanmerking komen is de kinderopvangtoeslag in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.2.9 Individuele bijzondere bijstand

De gemeente Montferland verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand. Uitgangspunt hierbij is dat er geen draagkracht is bij een inkomen tot 120 procent van de geldende bijstandsnorm. Van het meerinkomen wordt 100 procent als draagkracht beschouwd.

De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen voor de huishoudens zonder zorgvraag omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

Bij de huishoudtypen met een zorgvraag wordt dit wel meegenomen. Bij deze huishoudtypen gaan we uit van een aantal veronderstellingen die worden beschreven in paragraaf 3.3. Indien voor een of meer van deze voorzieningen individuele bijzondere bijstand kan worden aangevraagd, wordt dit meegenomen in de begroting.

3.2.10 Overige regelingen, maatwerk

Naast bovengenoemde regelingen, kent de gemeente Montferland nog een aantal voorzieningen voor huishoudens met een laag inkomen. Hierbij geldt de gemeente als de voorliggende voorziening.

Deze regelingen nemen we niet mee in de begrotingen. Het gaat dan om voorzieningen die bedoeld zijn voor specifieke huishoudens. De regelingen zijn een vorm van noodhulp. Het gaat om:

- Stichting Leergeld De Liemers
- Stichting Urgente Noden (SUN Liemers-Achterhoek)

3.3 Huishoudens met een zorgvraag

In dit onderzoek worden tevens twee huishoudens met extra zorgkosten onderzocht:

- Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met chronische ziekte of beperking;
- Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met chronische ziekte of beperking.

3.3.3 Uitgangspunten huishoudens met zorgvraag

Om de begrotingen voor huishoudens met een zorgvraag op te maken, zijn zogenoemde zorgprofielen opgesteld. Hiermee bepalen we welke extra kosten dit huishouden heeft, en welke vergoedingen daar tegenover staan.

De profielen zijn opgesteld door het Nibud, in samenspraak met Ieder(In)².

Voor de huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd geldt het volgende zorgprofiel:

- Stofwisselingsziekte
- Bril
- Gehoorapparaat
- Rollator
- Eigen bijdragen aan genees- en hulpmiddelen van 54 euro per maand
- Lichte vorm van incontinentie
- Maakt gebruik van de maaltijdvoorziening
- Is aangewezen op een energieverrijkt dieet.
- 3 uur huishoudelijke verzorging per week
- 14 uur persoonlijke verzorging per week

² Ieder(In) is een belangenorganisatie voor mensen met een beperking of een chronische ziekte

- 4 uur verpleging per week
- Personenalarmering
- Gebruik belbus/collectief vervoer
- Woningaanpassing (drempels weg, traplift)

Het profiel voor de huishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd ziet er als volgt uit:

- Longproblemen
- Eigen bijdragen aan genees- en hulpmiddelen van 54 euro per maand
- Rolstoelgebonden
- 2 uur huishoudelijke verzorging per week
- 12 uur persoonlijke verzorging per week
- 4 uur verpleging per week
- Personenalarmering
- Gebruik belbus/ collectief vervoer
- Woningaanpassing (drempels weg, traplift)

Hieronder wordt eerst dieper ingegaan op de voorzieningen van de gemeente Montferland voor huishoudens met een zorgvraag. Daarna worden de profielen van deze huishoudtypen nader omschreven en bekeken wat het effect van de regelingen is op de maandbegroting van de huishoudens met een zorgvraag.

3.3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zorgt ervoor dat mensen met een handicap, chronisch zieken en ouderen een zo normaal mogelijk dagelijks leven kunnen leiden. De gemeente bekijkt of hulp nodig is en waarmee iemand het beste is geholpen. Iedere gemeente regelt dit op zijn eigen manier.

Naast algemene taken, zoals het vergroten van de leefbaarheid in de gemeente, heeft de gemeente op basis van de Wmo de volgende taken:

- ondersteuning van mensen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking zodat zij mee kunnen doen aan de samenleving, bijvoorbeeld door begeleiding, zinvolle daginvulling, huishoudelijke verzorging, woningaanpassing, vervoer of een rolstoel;
- ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers, bijvoorbeeld door trainingen, of ondersteuning in het geval dat de mantelzorger ziek is.

De eigen bijdrage voor de Wmo is 19 euro per maand. Via de collectieve zorgverzekering wordt deze eigen bijdrage vergoed.

3.3.2 Collectieve zorgverzekering

Zoals in paragraaf 3.2.2 staat beschreven, kent de gemeente Montferland een uitgebreide collectieve zorgverzekering waar huishoudens met extra zorgkosten veel profijt van kunnen hebben: GarantVerzorgd 3. Via dit pakket is onder meer de eigen bijdrage Wmo vergoed, tot een maximum van 300 euro per huishouden. Ook is het volledig eigen risico meeverzekerd.

3.3.1 Begroting huishoudens met zorgvraag

Gezien het bovenstaande, zal de begroting van de huishoudens met een zorgvraag op diverse punten afwijken van de standaardbegrotingen:

Huishoudelijke hulp

De huishoudelijke hulp is in de gemeente Montferland een maatwerkvoorziening. Hiervoor geldt een eigen bijdrage via het CAK. De eigen bijdrage bedraagt maximaal 19 euro per maand.

Huishoudens met een GarantVerzorgd 3 verzekering (waar we in deze rapportage van uitgaan), krijgen de eigen bijdrage vergoed. Bij een inkomen boven 120 procent van het minimum moet het huishouden de eigen bijdrage Wmo zelf betalen. Dit wordt verrekend met de uitgavenpost "eigen betalingen zorg".

Persoonlijke verzorging en verpleging

De persoonlijke verzorging en verpleging vallen in het basispakket van de zorgverzekering. Hierdoor komen er dus geen extra kosten bij.

Maaltijdvoorziening

De maaltijdvoorziening zorgt voor meerkosten ten opzichte van de situatie waarin de warme maaltijd zelf wordt bereid. In deze rapportage veronderstellen we dat de AOW-gerechtigde met zorgvraag niet in staat is om zelf te koken.

De gemeente Montferland vergoedt de meerkosten vanuit de bijzonder bijstand. De kosten boven de maaltijkosten die in de Nibud Prijzengids staan komen hiervoor in aanmerking. Bij het vaststellen van de vergoeding via de bijzondere bijstand wordt rekening gehouden met de draagkracht, zie paragraaf 3.2.9.

De eigen kosten als gevolg van de maaltijdvoorziening zijn in de begrotingen van de alleenstaande oudere met zorgvraag opgenomen onder de post "voeding".

Aangepast vervoer

De huishoudens met een zorgvraag kunnen gebruik maken van collectief vraagafhankelijk vervoer. In de gemeente Montferland kan dit met de Wmo-vervoerspaspas voor reizen tot 25 kilometer. Hiervoor is het opstaptarief 1,083 euro en het tarief per kilometer van 0,223 euro.

Voor reizen van meer dan 25 kilometer is de Valys en zijn de kosten 0,22 euro per kilometer.

In de begrotingen gaan we uit van:

- vier ritten per maand van 5 kilometer enkele reis;
- acht ritten per jaar van 10 kilometer enkele reis, bijvoorbeeld voor het bezoeken van een specialist;
- vier ritten per jaar van 50 kilometer enkele reis.

Verder gaan we ervan uit dat er geen gebruik wordt gemaakt van de fiets. Deze kosten zijn daarom uit de begroting van de betreffende huishoudens gehaald. De vervoerskosten zijn opgenomen onder de post "vervoer".

Extra waskosten

Voor de extra waskosten in verband met incontinentie bij de oudere huishoudens gaan we uit van twee keer per week extra wassen, wat neerkomt op 16 euro per maand. Voor de extra waskosten is geen bijzondere bijstand mogelijk. Dit bedrag is in de begrotingen opgenomen onder de post "was- en schoonmaakmiddelen".

Medicijnen

Voor de eigen betalingen voor medicijnen rekenen we 54 euro per maand. De kosten worden vergoed vanuit de zorgverzekering: GarantVerzorgd 3 biedt 100 procent vergoeding van de eigen bijdrage.

Voor huishoudens die niet voor de collectieve zorgverzekering in aanmerking komen, worden de eigen bijdragen voor medicijnen verrekend met de uitgavenpost "eigen betalingen zorg".

Personenalarmering

De kosten voor de personenalarmering worden in de gemeente Montferland vergoed via de collectieve zorgverzekering. Garantverzorgd 3 biedt 100 procent vergoeding van de kosten van een abonnement. Indien de aanvrager geen dekking hiervoor heeft vanuit een aanvullende zorgverzekering dan komt dit op de begroting bij "eigen betalingen zorg".

Woningaanpassing

De kosten voor een woningaanpassing (drempels weg, traplift), die vanuit de Wmo wordt toegekend, worden doorgegeven aan het CAK voor de inning van de eigen bijdrage. Deze eigen bijdrage wordt óf betaald vanuit de collectieve zorgverzekering (tot 120 procent van het toepasselijk minimum) óf men heeft de eigen bijdrage al betaald voor de huishoudelijke en persoonlijke verzorging. Daarom komen er voor deze woningaanpassingen geen extra kosten meer bij.

Attentiekosten

Naast bovengenoemde zorgkosten rekenen we nog 8 euro per maand voor attentiekosten voor hulp van burens, vrienden, etc. Deze kosten zijn opgenomen onder de post "eigen betalingen zorg".

Voor de kosten die niet onder de Wmo of de bijzondere bijstand vallen kan belasting worden teruggevraagd. Dit bedrag is berekend en te zien in de inkomstenpost "voorlopige aanslag".

De kosten en bijbehorende vergoedingen hebben betrekking op de zorgprofielen die voor dit onderzoek als uitgangspunt zijn genomen. Uiteraard kan het zorgprofiel per individu anders zijn en daarmee dus verschillend in kosten.

4 Resultaten

4.1 Inkomsten min uitgaven

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de berekeningen naar het effect van landelijke en lokale inkomensondersteuning op de begroting van huishoudens. De begrotingen zijn gepresenteerd in bijlage 2. Daar zijn de inkomsten afgezet tegen de verschillende uitgavenposten. Het resultaat van deze begroting (het saldo van de inkomsten minus de uitgaven) geeft het beeld weer wat het huishouden overhoudt of te kort komt als alle uitgaven zijn gedaan. Deze resultaten zijn in de volgende tabel gepresenteerd en kunnen positieve of negatieve waarden opleveren: het huishouden houdt geld over of komt geld tekort. Als het huishouden te maken heeft met een tekort op de maandbegroting dan is dit in rood weergegeven.

In tabel 9 is dezelfde als tabel 8 met als verschil dat het huishouden ook nog recht heeft op de Individuele Inkomens toeslag. Dit geldt alleen als het huishouden tenminste 3 jaar een inkomen heeft dat niet hoger is dan 105 procent van de norm. Dit geldt niet voor alle huishoudens, de reden om voor deze situatie een aparte tabel te maken.

Tabel 8: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven in euro's per maand

	Bijstands-/ AOW-norm	110 %	120 %	125 %	130 %
1. Alleenstaande tot AOW- leeftijd	185	204	326	241	297
2. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd	434	449	572	466	504
3. Paar zonder kinderen tot AOW-leeftijd	148	201	310	174	208
4. Paar zonder kinderen vanaf AOW-leeftijd	433	471	570	453	506
5. Eenoudergezin met twee jonge kinderen	453	455	482	324	385
6. Eenoudergezin met twee oudere kinderen	173	182	286	63	124
7. Paar met twee jonge kinderen	188	224	331	121	155
8. Paar met twee oudere kinderen	-66	-30	78	-197	-163
9. Alleenstaande tot AOW- leeftijd met zorg	166	252	374	189	245
10. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd met zorg	382	397	520	311	281

Tabel 9: Overzicht saldo inclusief IIT in euro's per maand

	Bijstands-/ AOW-norm	110 %	120 %	125 %	130 %
1. Alleenstaande tot AOW- leeftijd	214	204	326	241	297
2. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd	434	449	572	466	504
3. Paar zonder kinderen tot AOW-leeftijd	190	201	310	174	208
4. Paar zonder kinderen vanaf AOW-leeftijd	433	471	570	453	506
5. Eenoudergezin met twee jonge kinderen	491	455	482	324	385
6. Eenoudergezin met twee oudere kinderen	211	182	286	63	124
7. Paar met twee jonge kinderen	230	224	331	121	155
8. Paar met twee oudere kinderen	-24	-30	78	-197	-163
9. Alleenstaande tot AOW- leeftijd met zorg	195	252	374	189	245
10. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd met zorg	382	397	520	311	281

1. Alleenstaande tot de AOW-leeftijd

Een alleenstaande heeft, nadat alle uitgaven uit zowel het basispakket als het pakket voor sociale participatie zijn gedaan, op bijstandsniveau een maandbedrag over van 185 euro. Dit bedrag is niet heel ruim. Zeker als het huishouden te maken heeft met persoonlijk onvermijdbare uitgaven als een hogere huur of een hogere energierekening vanwege een

energie-onzuinig huis. Langere tijd met een laag inkomen leven is voor dit huishoudtype risicovol. De IIT is dan ook voor dit huishouden een belangrijke aanvulling.

Het maandbedrag loopt op naar een 297 euro op 130 procent van de norm. De landelijke regelingen gecombineerd met de lokale regelingen geven dit huishoudtype bij dit inkomen voldoende om alle minimaal noodzakelijke uitgaven te kunnen doen. Hierbij is het wel belangrijk dat alle regelingen zijn aangevraagd.

2. Alleenstaande oudere vanaf de AOW-leeftijd

Bij een alleenstaande oudere is de resterende bestedingsruimte duidelijk hoger dan bij een alleenstaande onder de AOW-leeftijd (huishoudtype 1). Dat komt omdat de AOW-uitkering hoger is dan de bijstandsuitkering en daarmee de norm (gehanteerd voor de inkomensgrenzen van de regelingen) vanaf de AOW-leeftijd hoger is dan onder de AOW-leeftijd.

We gaan voor ouderen uit van iets hogere uitgaven voor energie en voor niet-vergoede ziektekosten (zoals zelfzorgmiddelen) die weer enigszins worden gedempt door iets lagere uitgaven aan verzekeringen en vervoer.

Een oudere heeft vanwege de leeftijd geen recht op de IIT.

3. Paar zonder kinderen tot de AOW-leeftijd

Ook het paar zonder kinderen heeft te maken met een positief saldo. Echter een lager bedrag dan de alleenstaande doordat de bijstandsnorm voor een paar is niet voldoende om de extra kosten van een volwassene, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding te kunnen dragen. Met als gevolg een lager bedrag dat het huishouden over heeft.

4. Paar zonder kinderen vanaf AOW-leeftijd

Huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd hebben duidelijk meer bestedingsruimte. Paren houden, na bekostiging van de uitgaven uit het basispakket inclusief sociale participatie, 453 euro over als zij alleen een AOW-uitkering hebben. Op 130 procent loopt het saldo op naar 506 euro.

Het maandelijkse AOW-bedrag is hoger dan de bijstand waardoor deze huishoudens meer te besteden hebben. Bij een inkomen hoger dan 100 procent, rekenen we met de norm voor AOW-gerechtigden als uitgangspunt. De bestedingsruimte is ruim voldoende om rond te komen.

5. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het eenoudergezin met 2 jongere kinderen heeft ruim voldoende bestedingsruimte om zowel alle uitgaven uit het basispakket als uit het pakket voor sociale participatie te kunnen doen. Op bijstandsniveau heeft dit huishoudtype 453 euro per maand over. Onder de voorwaarde dat alle regelingen zijn aangevraagd en er geen persoonlijk onvermijdbare uitgaven zijn, zoals een hogere huur dan 650 euro (huur in dit onderzoek).

Als het huishouden recht heeft op de IIT zien we de ruimte toenemen naar 491 euro per maand nadat alle noodzakelijke basisuitgaven zijn gedaan.

6. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het eenoudergezin met oudere kinderen heeft op bijstandsniveau 173 euro over nadat zowel het basispakket als de kosten voor sociale participatie zijn gedaan. Ook op de overige inkomensniveaus is het saldo positief.

Dat het eenoudergezin met twee oudere kinderen duidelijk minder bestedingsruimte heeft dan het eenoudergezin met jonge kinderen (huishoudtype 5), heeft te maken met de kosten voor oudere kinderen. Deze zijn over het algemeen hoger dan voor jonge kinderen, zoals de kosten van bijvoorbeeld voeding, kleding en schoolkosten. De hogere inkomsten vanuit de kinderbijslag en het kindgebonden budget kunnen dit verschil niet compenseren. De extra ruimte vanuit de IIT is een belangrijke aanvulling voor dit huishoudtype als er wat langere tijd met dit lage inkomen moet worden rondgekomen. Ruimte voor sparen voor bijvoorbeeld vervangen van witgoed is namelijk moeilijk voor dit huishoudtype.

7. Paar met 2 jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het paar met twee jonge kinderen heeft op bijstandsniveau te maken met een maandelijks ruimte op de begroting van 188 euro, wat oploopt met het hogere inkomen. Bij alle inkomensniveaus is dit minder dan het eenoudergezin met jonge kinderen (huishoudtype 5). De reden is dezelfde als genoemd bij het huishouden 3: het paar zonder kinderen. De kosten van de jonge kinderen worden volledig gedekt door de kinderbijslag en het kindgebonden budget, die van de tweede volwassene niet volledig vanwege de relatief lagere bijstandsnorm.

8. Paar met 2 oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het paar met twee oudere kinderen kan op bijna alle van de onderzochte inkomensniveaus de maandbegroting rondkrijgen. Op bijstandsniveau er is een tekort van 66 euro. Op de hogere inkomensniveaus nemen de tekorten af en bij 120 procent is er geen tekort meer.

Paren met oudere kinderen moet de kosten van twee volwassenen dragen en daar bovenop komen de kosten voor twee oudere kinderen. Al eerder is genoemd (huishoudtype 6) dat de kosten van oudere kinderen hoger zijn dan die van jonge kinderen en dat de hogere bijstandsnorm voor een paar veelal niet voldoende is om de kosten van twee volwassenen op te vangen. De combinatie van twee volwassenen en twee oudere kinderen kan tot (forse) tekorten op de begroting leiden. Ook voor dit huishouden is de IIT een belangrijke aanvulling.

9. Alleenstaande tot de AOW-leeftijd met een zorgvraag

De alleenstaande met een zorgvraag heeft op bijstandsniveau te maken een iets lager saldo dan de alleenstaande zonder een zorgvraag (huishoudtype 1). De kosten van de zorg worden grotendeels vergoed uit de uitgebreide collectieve zorgverzekering met het herverzekerde eigen risico en via de bijzondere bijstand.

Bij het inkomen boven de inkomensgrens van de collectieve zorgverzekering (hoger dan 120 procent van de norm) is het verschil weer minder gunstig voor de alleenstaande met zorgvraag en houdt het zorghuishouden minder over dan de alleenstaande zonder zorg. De bijzondere bijstand gaat uit van een bepaalde draagkracht voor de uitgaven aan zorg, wat resulteert in een hogere eigen betaling aan de zorgkosten. Daarnaast vallen een aantal kosten die via de collectieve zorgverzekering worden vergoed niet onder de bijzondere bijstand en moet het huishouden met een inkomen dat hoger is dan 120 procent van de norm zelf betalen. Zie paragraaf 3.3.1 om welke uitgavenposten dat gaat.

10. Alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd met een zorgvraag

De alleenstaande oudere met een zorgvraag heeft ook niet met tekorten op de begroting te maken, vooral dankzij de hogere bijstandsuitkering vanaf de AOW-leeftijd en het gegeven dat de AOW-uitkering hoger is dan de bijstandsuitkering (vergelijkbaar met huishoudtype 2). Wel is de ruimte bij alle inkomens kleiner dan dit oudere alleenstaande

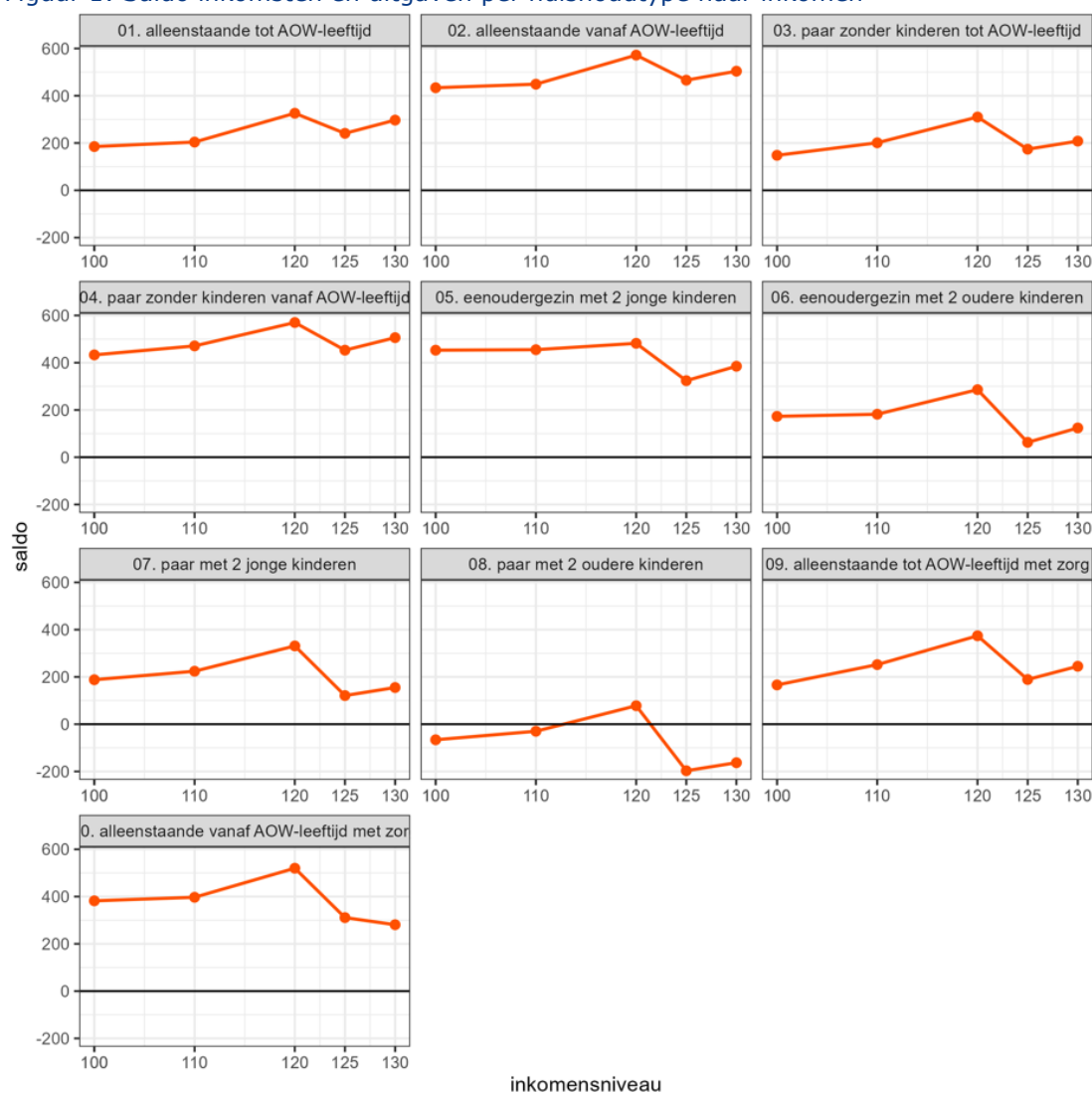
die niet met zorgkosten te maken heeft. De uitgebreidere collectieve zorgverzekering, de belastingteruggave en de bijzondere bijstand via de gemeente vergoeden deels de extra kosten.

Bij een hoger inkomen zien we dat het verschil met hetzelfde huishouden zónder zorgvraag (huishoudtype 2) groter is. Een grotere deel van de zorgkosten, zoals de maaltijdvoorziening, moeten zelf worden betaald bij het inkomen op 120 en op 130 procent van de norm.

4.2 Armoedeval

Voor elk huishoudtype zijn verschillende inkomensniveaus doorgerekend. Naast het minimuminkomen zijn inkomens op 110, 120, 125 en 130 procent van het netto minimuminkomen gespecificeerd. Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. Dit komt doordat landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen er niet op voorhand toe leiden dat een huishouden meer te besteden heeft bij een hoger inkomen. In de volgende figuur is dit grafisch weergegeven.

Figuur 1: Saldo inkomsten en uitgaven per huishoudtype naar inkomen

Een armoedeval kan ontstaan door een stijging van het salaris, bijvoorbeeld als iemand meer uren gaat werken. Deze armoedeval wordt ook wel doorstroomval genoemd. Een andere situatie ontstaat wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Deze armoedeval wordt ook wel de uitstroomval genoemd. Op dat moment nemen de kosten door werk toe en komen rechten op diverse inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen.

Uitstroomval

In de gemeente Montferland zien we alleen een uitstroomval bij situaties waarop recht is op de IIT. Bij de alleenstaande zonder kinderen en de gezinnen met jonge kinderen houdt het huishouden meer over dan bij een hoger inkomen op 110 procent van de norm.

Overigens kan erover gediscussieerd worden in hoeverre er gesproken kan van een armoedeval als het saldo inclusief IIT vergeleken wordt met een hoger inkomensniveau waarin er geen recht op de IIT bestaat. De IIT is immers bedoeld voor huishoudens die langdurig op het minimum leven en zeer weinig kans hebben om hun inkomen te verhogen.

Wanneer het eenoudergezin met jonge kinderen geen aanspraak kan maken op de IIT zien we in het figuur (huishouden 5) dat het saldo nauwelijks toeneemt vanuit de bijstand naar 110 procent van de norm. De kosten van werk gecombineerd met de eigen bijdrage voor de kinderopvang worden niet voldoende gedekt door de inkomenstoename om het saldo te laten groeien. Bij de alleenstaande zonder kind zien we wel een toename van het saldo.

Doorstroomval

In de gemeente Montferland hebben alle huishoudens te maken met een doorstroomval bij het inkomen 125 procent. Zowel de energietoeslag, de Meedoenregeling en de collectieve zorgverzekering hebben een inkomensgrens op 120 procent van de norm. Bij het inkomen na 120 procent hebben de huishoudens onvoldoende inkomenstoename om de extra kosten voor de zorgverzekering, de sociale participatie en energie te kunnen dragen. Ook bij het inkomen op 130 procent is er bij de huishoudens nog geen toename in saldo ten zien ten opzichte van het inkomen op 120 procent van de norm.

Voor het oudere huishouden met een zorgvraag (huishoudtype 10) geldt daarnaast zelfs dat bij het inkomen op 130 procent het saldo lager is dan op 125 procent van de norm. Hier zien we dat er nog extra kosten bijkomen vanuit het zorgprofiel die in de gemeente Montferland niet onder de bijzondere bijstand vallen, zoals de personenalarmering, bewassingskosten en de eigen bijdrage geneesmiddelen. De toename van het inkomen is nog niet voldoende voor deze extra kosten.

5 Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Montferland.

5.1 Bestedingsruimte en armoedeval

In de gemeente Montferland kan één van de tien onderzochte huishoudens de maandbegroting niet rond krijgen.

Wanneer huishoudens met hogere kosten te maken hebben dan waar we in dit onderzoek rekening mee hebben gehouden, zullen wel meer tekorten ontstaan. Bijvoorbeeld huishoudens met een combinatie van een hogere huur en een energie-onzuinige woning. Zij worden extra geraakt door hogere energieprijzen en wegvallen van de energietoeslag. In 2023 heeft de gemeente Montferland een energietoeslag van 1.300 euro verstrekt aan huishoudens met een inkomen tot en met 120 procent van de geldende bijstandsnorm. Als deze energietoeslag niet wordt meegerekend zijn er meer huishoudens die ofwel tekort hebben ofwel maar net kunnen rondkomen.

Daarnaast blijft er grote onzekerheid over het verloop van alle prijzen komend jaar. Weten waar je financieel aan toe bent, is nodig om te kunnen begroten en uit te kunnen rekenen hoeveel budget er is voor andere uitgavenposten. Hogere inkomens hebben meer ruimte in hun begroting om te kunnen schuiven met uitgavenposten en hebben vaker een buffer om op terug te vallen. Iets wat huishoudens met een laag inkomen meestal niet hebben.

Welke huishoudens hebben het moeilijk?

Paren met oudere kinderen kunnen de maandbegroting niet rond krijgen, ook bij de hogere inkomens. De tekorten worden voor een groot deel veroorzaakt door de sterk gestegen prijzen van met name energie en voeding.

De belangrijkste oorzaak van deze tekorten ligt in het feit dat paren de kosten voor twee volwassenen moeten dragen. Ter vergelijking, een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een paar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen neerkomt op ongeveer 90 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen vaak niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering. Daarnaast drukken met name oudere kinderen sterk op de begroting. Deze kosten worden niet volledig gecompenseerd door (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen.

Bovengenoemde factoren vinden hun oorsprong in het Rijksbeleid. Gemeenten kunnen via het eigen beleid de gevolgen hiervan repareren. De gemeente Montferland heeft al een aantal goede beleidskeuzes gemaakt om de bestedingsruimte voor paren met kinderen te verruimen, zoals met het Meedoen in Montferland (participatie- en het kindregelingen) en de collectieve zorgverzekering. De inkomensgrens is hiervan 120 procent. Juist paren met oudere kinderen hebben bij de hogere inkomens te maken met tekorten. Het Nibud adviseert dan ook voor deze doelgroep de bedragen te verhogen en de grenzen te verleggen.

Verder geldt dat als de huur hoger is dan is berekend in dit onderzoek, het saldo nog negatiever wordt. Voor huren boven de aftoppingsgrens (693,60 euro) geldt dat het deel van de huur boven deze grens niet meer onder de huurtoeslag valt, met als gevolg dat het

huishouden dit volledig moet betalen³. Voor de huishoudens die toch al veel kosten hebben, zoals de paren met oudere kinderen druk deze maandelijkse uitgave sterk op de begroting.

Armoedeval

Van een armoedeval is sprake als er op een bepaald inkomensniveau minder bestedingsruimte is dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau.

In de gemeente Montferland zien we een armoedeval bij de alleenstaande ouder met jonge kinderen. De eigen bijdrage voor de kinderopvang plus de werkgerelateerde kosten zijn hoger dan het extra inkomen op 110 procent (vergeleken met de bijstandsnorm). Voor deze huishoudens is een uitstroompremie een bijdrage om tijdelijk in de extra kosten te voorzien.

Daarnaast heeft ieder huishouden bij het inkomen op 125 procent van de norm te maken met een armoedeval. Alle lokale regelingen, waaronder de ruime energietoeslag, komen te vervallen naast dat voor sommige huishoudens geldt dat ook de huurtoeslag afneemt. Het Nibud adviseert de gemeente verschillende inkomensgrenzen te hanteren, door eerst te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn.

Het huishouden vanaf de AOW-leeftijd met een zorgvraag heeft daarnaast ook te maken met een armoedeval op 130 procent van de norm doordat een groot aantal zorgkosten niet vanuit de bijzondere bijstand worden vergoed. Een deel daarvan kan worden afgetrokken van de belasting, echter is dat een beperkt bedrag. Het Nibud adviseert de bijzondere bijstand actief beschikbaar te maken voor deze huishoudens met de extra kosten en een inkomen vanaf 120 procent van de norm.

5.2 Aannames en aanbevelingen

De berekening van de bestedingsruimte van de voorbeeldhuishoudens in dit onderzoek is gebaseerd op een drietal voorwaarden.

1. Men moet zeer goed met geld kunnen omgaan;
2. Men moet alle inkomensondersteuning aanvragen waar men recht op heeft;
3. Men moet niet of zeer beperkt te maken hebben met persoonlijk onvermijdbare uitgaven. Dit geldt voor bijvoorbeeld huishoudens met een hogere huur dan hier opgenomen, en voor mensen met een noodgedwongen hogere energierekening, bijvoorbeeld omdat er sprake is van een slecht geïsoleerde woning.

De conclusies van dit rapport moeten met die voorwaarden in het achterhoofd geïnterpreteerd worden. Kijkend naar de voorwaarden kan gesteld worden dat er heel veel verwacht wordt van huishoudens met een laag inkomen. Het gaat dus eigenlijk om de meest ideale situatie. De daadwerkelijke situatie van huishoudens kan hiervan afwijken. Het Nibud adviseert de gemeente Montferland om actief de betreffende huishoudens te (blijven) helpen aan deze voorwaarden te kunnen voldoen.

³ <https://aedes.nl/huurbeleid-en-betaalbaarheid/huurbeleid-2023>

Stimuleer goed financieel beheer

Om rond te kunnen komen van een minimuminkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor de vervanging van de inboedel. We gaan ervan uit dat het huishouden niet leent, zodat er niet nog extra kosten van rente en aflossing bijkomen. Veel huishoudens die van een minimum inkomen moeten rondkomen, voeren een goed financieel beheer, maar een deel ook niet. Voor deze huishoudens is het aan te bevelen cursussen of begeleiding te organiseren. Het Nibud, en ook andere (lokale) organisaties, hebben hiervoor een uitgebreid aanbod.

Verminder niet-gebruik regelingen

In dit onderzoek gaan we ervan uit dat alle regelingen waarop het huishouden recht heeft ook worden aangevraagd! Uit diverse onderzoeken⁴ blijkt echter dat dit niet altijd gebeurt en dat er een behoorlijke mate van niet-gebruik is. Voor de groep die niet alle regelingen gebruikt waarop recht is, geldt dat de bestedingsruimte in deze rapportage lager is. Het Nibud adviseert dan ook in het beleid sterk de nadruk te leggen op het verminderen van niet-gebruik. Bijvoorbeeld door gerichte communicatie te stimuleren met hulp van verschillende lokale organisaties, waaronder die in de gezondheidszorg. En zorg voor eenvoudige procedures met betrekking tot toekenning, bijvoorbeeld door aanvragen te combineren.

Het niet-gebruik is vooral groot onder werkenden. Dat versterkt de armoedeval. In de handreiking *Het beter bereiken van werkende armen* (Platform31, 2022)⁵ staan suggesties om het niet-gebruik van voorzieningen door werkenden tegen te gaan.

Help energielasten verlagen

Wonen in een huis met een slecht energielabel veroorzaakt persoonlijk onvermijdbare uitgaven. De afgelopen periode zijn de energielasten sterk gestegen.

Het Nibud adviseert om nadat de energietoeslag is weggefallen, voor huishoudens die niet kunnen rondkomen vanwege de hoge energieprijzen de mogelijkheid van bijzondere bijstand open te houden. Zo zijn er huishoudens met een bovengemiddeld hoog energieverbruik, bijvoorbeeld als gevolg van een medische aandoening of een energie-onzuinige woning. Voor deze huishoudens is een ondersteuning vanuit de gemeente noodzakelijk.

⁴ Nationale Ombudsman: Met te weinig genoeg nemen (2022). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat ouderen oververtegenwoordigd zijn in de groep niet-gebruikers.

SCP: Voorzieningen in 3D (2021). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een grote potentiële gebruikers moeilijk zichtbaar is te krijgen en dat deze groep groter wordt.

CPB: Gebruik (en niet-gebruik) van toeslagen in Nederland (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat 15 procent van de rechthebbenden het kindgebondenbudget niet aanvraagt.

Nibud: Geldzaken in de praktijk (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een kwart van de Nederlandse huishoudens niet weet of ze recht hebben op toeslagen.

SEO: Niet-gebruik inkomensondersteunende maatregelen (2011). Waarin bijvoorbeeld het verschil in niet-gebruik van landelijke regelingen en gemeentelijke regelingen duidelijk wordt.

⁵ Het beter bereiken van werkende armen, Platform31 dec. 2022 <https://www.platform31.nl/articles/het-beter-bereiken-van-werkende-armen>.

Ten aanzien van energieverbruik en isolatie, blijkt uit het onderzoek van TNO naar energiearmoede ⁶ dat juist minima vaak in minder goed geïsoleerde woningen wonen en daardoor een hoger dan gemiddeld verbruik hebben. De energielasten zullen een groter deel van de woonlasten, en daarmee ook van de totale begroting, gaan innemen. De toekomstige energietransitie zal ook de nodige kosten met zich meebrengen. Daarbij is het voor bewoners van een huurwoning niet duidelijk of de woningbouwcorporaties dit gaan doorberekenen aan hun huurders. Het Nibud adviseert de gemeente om hierin samen op te trekken met de verhuurders en ook samen middelen in te zetten om de energieverbetering van woningen door te voeren.

Huishoudens met een laag inkomen kunnen mogelijk hulp van energieadviseurs of gratis en goedkope energieboxen aangeboden krijgen. Producten zoals ledlampen en isolatiefolies, waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn maar met een snelle terugverdientijd hebben, zijn dan het meest effectief.

Breng duidelijk de voordelen van de collectieve zorgverzekering onder de aandacht

De gemeente Montferland biedt inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan. Het gaat om de basisverzekering plus een aanvullend pakket waarin ook de tandartskosten worden meegenomen, die uitgebreider is dan een gemiddelde verzekering. Door deze uitgebreide verzekering zal het beroep op de bijzondere bijstand lager zijn, wat gunstig uitpakt voor de (uitvoerings)kosten van de gemeente. Ook deelnemers aan de collectieve verzekering zijn beter af: zij krijgen een uitgebreid pakket aan medische kosten vergoed. Dit geldt zeker voor de huishoudens de meest uitgebreide variant waarin ook het wettelijk verplichte eigen risico is herverzekerd. De huishoudens met een zorgvraag die voor grote kosten komen te staan hebben hiervan een groot voordeel. Dit is goed te zien bij de hogere inkomens waarbij geen recht meer is op de collectieve zorgverzekering. De huishoudens met zorg hebben dan met grote bedragen aan uitgaven te maken op hun begroting.

Het Nibud adviseert de collectieve zorgverzekering actief te promoten zodat iedereen die er recht op heeft van dit dekkingsvoordeel gebruik kan maken. Daarnaast adviseren we te onderzoeken of de inkomensgrens van de voorziening kan worden verhoogd, of voor een bepaalde groep (zorghuishoudens) kan worden verhoogd.

Stimuleer paren met oudere kinderen bij het verhogen van hun inkomen

Paren met oudere kinderen kunnen, ondanks de gemeentelijke ondersteuning, op alle onderzochte inkomensniveaus de maandbegroting niet rond krijgen, als zij de uitgaven uit het basispakket inclusief de uitgaven voor sociale participatie willen bekostigen. Het Nibud adviseert de ondersteuning voor deze doelgroep voort te zetten en het bestaan van inkomensondersteunende regelingen voor gezinnen met (oudere) kinderen actief onder de aandacht te brengen.

Ook verstrekkingen vanuit de individuele bijzondere bijstand (niet in dit onderzoek meegenomen) kunnen dergelijke gezinnen helpen om hun tekorten beperken. In dit laatste geval kunnen alleen noodzakelijke bijzondere kosten vergoed worden, maar het is zeker de moeite waard om ook dit extra onder de aandacht te brengen.

Dat paren (en met name paren met oudere kinderen) met tekorten te maken hebben,

⁶ <https://publications.tno.nl/publication/34640441/5dGBWI/TNO-2023-fctenergiearmoede.pdf>

ziet het Nibud ook bij andere gemeenten en het blijkt ook uit onze landelijke koopkrachtberekeningen. Inzetten op de begeleiding naar werk van tenminste één van beide partners lijkt de eerste stap op weg uit de armoede. Bovendien blijkt een klein baantje van de andere partner veel meer op te leveren dan alleen het maandelijks bruto inkomen: fiscaal houdt een stel meer over als beide partners parttime werken dan als één persoon fulltime werkt.⁷

Laat (meer) werken lonend zijn

Een uitstroomval ontstaat als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op bijstandsniveau. In de gemeente Montferland doet zich alleen bij de alleenstaande met jonge kinderen een uitstroomval voor.

Bij de overige huishoudtypen zien we dat de bestedingsruimte op 110 procent vaak niet evenredig toeneemt met het inkomen.

Naast het wegvallen van de IIT, spelen ook werkgerelateerde kosten hierbij een rol. Bij een inkomen boven het minimum wordt er in deze rapportage van uitgegaan dat er sprake is van een (parttime) baan die extra (vervoers)kosten met zich meebrengt. Deze kosten zijn in de begrotingen boven bijstandsniveau opgenomen. Het gaat om een gemiddeld bedrag. In de praktijk kunnen deze kosten hoger liggen of juist lager, bijvoorbeeld als deze kosten door de werkgever vergoed worden of als er geen reiskosten zijn omdat het werk op loop- of fietsafstand gesitueerd is.

Het Nibud adviseert per situatie te bekijken of werkgerelateerde kosten tot financiële problemen kunnen leiden en zo nodig een vergoeding te verstrekken.

⁷ Zie hiervoor de WerkZorgberekenaar: <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/werkzorgberekenaar-helpt-keuze-meer-minder-werken/>

Bijlage 1 | Verantwoording uitgaven

Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen van de pakketten die leiden tot de begrotingsposten. De bedragen in de posten zijn de bedragen voor januari 2023.

De inhoud van de uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisaties regelmatig aangepast. De prijzen van de pakketten worden elk jaar herijkt en aangepast.

Huur

Voor een- en twee-persoonshuishoudens is gerekend met een huur van 440 euro. Voor meerpersoonshuishoudens is gerekend met de huur van 650 euro. Alle genoemde bedragen zijn inclusief servicekosten. Voor het berekenen van de huurtoeslag is uitgegaan van deze huurprijzen.

Energie

Dit is de prijs van gemiddeld verbruik naar huishoudtype in een bijpassende woning, met een opslag van 10 procent voor huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd en voor de huishoudens met een zorgvraag. Voor het verbruik onder het prijsplafond gaat het Nibud uit van de vastgestelde prijs conform het prijsplafond, boven het prijsplafond gaat het Nibud uit van een inschatting van de prijzen voor heel 2023 door het CPB.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapshellingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand met een databundel tot maximaal 2 GB, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden zijn de tarieven voor de collectieve basisverzekering en de aanvullende verzekering (incl. tand) gehanteerd.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de pensioengerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor. Het betreffen onder andere de vrijwillige schoolbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

Kinderopvang/peuteropvang

Dit zijn de kosten inclusief de landelijke vergoeding die wordt gegeven. Bij de alleenstaande huishoudens met jonge kinderen bij een inkomen boven de bijstand gaan we uit van 20 uur werk (bij 110 procent inkomen) of 30 uur werk (hoger dan 110 procent).

Voor een alleenstaande ouder met jonge kinderen op bijstandsniveau en voor een paar met jonge kinderen bij alle inkomens gaan we ervan uit dat er gemaakt van de peuteropvang.

Vervoerskosten

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand. Voor huishoudens met zorgkosten zijn de kosten van een fiets niet meegerekend.

Uitgaven in verband met het verkrijgen of behouden van werk

We houden rekening met kosten in verband met werkgerelateerde kosten (vervoer, representatieve kleding). Hiervoor houden we een vast bedrag aan.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Inboedel en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud. Dit betreft onder andere de stoffering, keukeninventaris en huishoudelijk apparatuur.

Zelfzorgmiddelen

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines en dergelijke. plus het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het wettelijk eigen risico van de zorgverzekering.

Eigen risico

Dit bedrag is gebaseerd op 385 euro, waarbij we ervan uitgaan dat het gehele bedrag gereserveerd moet worden.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakmiddelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Pakket voor sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4 tot 8 jaar	11,00
per kind 8 tot 16 jaar	15,00
Per persoon vanaf 16 jaar	20,00
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	10,75
per huishouden	14,30
Op bezoek gaan	
per persoon	6,75
Vakantie/uitgaan	
per persoon	19,00
per huishouden	25,50
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	12,00
per persoon tussen 12 en 65 jaar	18,15
per persoon vanaf 65 jaar	12,00

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2023

Bijlage 2 | Begrotingen

In de volgende tabellen zijn de maandbegrotingen van de verschillende voorbeeldhuishoudens opgenomen. Bovenaan staan de inkomsten en daaronder de uitgaven aan het basispakket en aan sociale participatie. Het basispakket is verdeeld in vaste lasten, reserveringsuitgaven en huishoudelijke uitgaven. Het bedrag voor sociale participatie is apart opgenomen. In de begrotingen zijn zowel landelijke toeslagen als de lokale inkomensondersteunende maatregelen van de gemeente verwerkt. De bedragen worden weergegeven in hele euro's, waardoor optellingen een euro te laag of te hoog kunnen lijken.

01. alleenstaande tot AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.217	1.338	1.460	1.521	1.582
Zorgtoeslag	155	155	155	155	155
Huurtoeslag	214	214	214	214	209
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.694	1.815	1.937	1.890	1.946
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	440	440	440	440	440
Energie	161	161	161	161	161
Water	14	14	14	14	14
Lokale lasten	7	42	42	42	42
Telecom	65	65	65	65	65
Zorgverzekering	164	164	164	177	177
Overige verzekeringen	23	23	23	23	23
Onderwijs	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3
Vervoer	20	20	20	20	20
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	897	999	999	1.012	1.012
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	62	62	62	62	62
Inboedel	76	76	76	86	86
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	8	8	8	8	8
Eigen risico	32	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	205	205	205	215	215
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	270	270	270	270	270
Was- en schoonmaakartikelen	6	6	6	6	6
Persoonlijke verzorging	24	24	24	24	24
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	305	305	305	305	305
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	102	102	102	117	117
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	1.509	1.611	1.611	1.649	1.649
Saldo inkomsten min uitgaven	185	204	326	241	297

02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.451	1.493	1.629	1.697	1.765
Zorgtoeslag	155	155	155	155	155
Huurtoeslag	216	216	211	183	153
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.930	1.972	2.103	2.035	2.073
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	440	440	440	440	440
Energie	173	173	173	173	173
Water	14	14	14	14	14
Lokale lasten	7	34	42	42	42
Telecom	65	65	65	65	65
Zorgverzekering	164	164	164	177	177
Overige verzekeringen	14	14	14	14	14
Onderwijs	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3
Vervoer	17	17	17	17	17
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	897	924	932	945	945
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	62	62	62	62	62
Inboedel	76	76	76	86	86
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10	10
Eigen risico	32	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	207	207	207	217	217
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	262	262	262	262	262
Was- en schoonmaakartikelen	6	6	6	6	6
Persoonlijke verzorging	23	23	23	23	23
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	296	296	296	296	296
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	96	96	96	111	111
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	1.496	1.523	1.531	1.569	1.569
Saldo inkomsten min uitgaven	434	449	572	466	504

03. paar zonder kinderen tot AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.738	1.912	2.086	2.173	2.259
Zorgtoeslag	264	264	242	222	202
Huurtoeslag	214	214	172	140	108
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.324	2.498	2.607	2.535	2.569
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	440	440	440	440	440
Energie	195	195	195	195	195
Water	16	16	16	16	16
Lokale lasten	7	61	61	61	61
Telecom	74	74	74	74	74
Zorgverzekering	328	328	328	353	353
Overige verzekeringen	37	37	37	37	37
Onderwijs	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	8	8	8	8	8
Vervoer	40	40	40	40	40
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.145	1.266	1.266	1.291	1.291
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	123	123	123	123	123
Inboedel	88	88	88	98	98
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	14	14	14	14	14
Eigen risico	64	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	316	316	316	326	326
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	491	491	491	491	491
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	48	48	48	48	48
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	7	7	7	7	7
Totaal huishoudelijke uitgaven	553	553	553	553	553
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	162	162	162	191	191
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	2.176	2.297	2.297	2.361	2.361
Saldo inkomsten min uitgaven	148	201	310	174	208

04. paar zonder kinderen vanaf AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.979	2.028	2.212	2.304	2.397
Zorgtoeslag	264	264	238	225	212
Huurtoeslag	218	218	202	177	151
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.569	2.618	2.760	2.707	2.760
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	440	440	440	440	440
Energie	207	207	207	207	207
Water	16	16	16	16	16
Lokale lasten	7	18	61	61	61
Telecom	74	74	74	74	74
Zorgverzekering	328	328	328	353	353
Overige verzekeringen	17	17	17	17	17
Onderwijs	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	8	8	8	8	8
Vervoer	34	34	34	34	34
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.131	1.142	1.185	1.210	1.210
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	123	123	123	123	123
Inboedel	88	88	88	98	98
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	16	16	16	16	16
Eigen risico	64	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	318	318	318	328	328
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	477	477	477	477	477
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	46	46	46	46	46
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	7	7	7	7	7
Totaal huishoudelijke uitgaven	537	537	537	537	537
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	150	150	150	179	179
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	2.136	2.147	2.190	2.254	2.254
Saldo inkomsten min uitgaven	433	471	570	453	506

05. eenoudergezin met 2 jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.217	1.338	1.460	1.521	1.582
Zorgtoeslag	155	155	155	155	155
Huurtoeslag	355	355	355	355	355
Kinderbijslag	174	174	174	174	174
Kindgebonden budget	586	586	586	586	586
Kinderopvangtoeslag	0	883	1.324	1.324	1.324
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.596	3.600	4.163	4.116	4.177
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	650	650	650	650	650
Energie	256	256	256	256	256
Water	20	20	20	20	20
Lokale lasten	7	7	70	70	70
Telecom	65	65	65	65	65
Zorgverzekering	164	164	164	177	177
Overige verzekeringen	29	29	29	29	29
Onderwijs	0	0	0	10	10
Kinderopvang	10	945	1.418	1.418	1.418
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3
Vervoer	31	31	31	31	31
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.235	2.237	2.773	2.796	2.796
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	107	107	107	126	126
Inboedel	96	96	96	106	106
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	8	8	8	8	8
Eigen risico	32	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	270	270	270	299	299
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	403	403	403	403	403
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	55	55	55	55	55
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	8	8
Totaal huishoudelijke uitgaven	470	470	470	473	473
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	168	168	168	224	224
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	2.143	3.145	3.681	3.792	3.792
Saldo inkomsten min uitgaven	453	455	482	324	385

06. eenoudergezin met 2 oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.217	1.338	1.460	1.521	1.582
Zorgtoeslag	155	155	155	155	155
Huurtoeslag	355	355	355	355	355
Kinderbijslag	249	249	249	249	249
Kindgebonden budget	648	648	648	648	648
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.732	2.853	2.975	2.928	2.989
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	650	650	650	650	650
Energie	256	256	256	256	256
Water	20	20	20	20	20
Lokale lasten	7	52	70	70	70
Telecom	83	83	83	83	83
Zorgverzekering	164	164	164	177	177
Overige verzekeringen	29	29	29	29	29
Onderwijs	31	31	31	99	99
Kinderopvang	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3
Vervoer	52	52	52	59	59
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.295	1.407	1.425	1.513	1.513
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	175	175	175	194	194
Inboedel	107	107	107	117	117
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	8	8	8	8	8
Eigen risico	32	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	349	349	349	378	378
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	626	626	626	626	626
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	72	72	72	72	72
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	8	8
Totaal huishoudelijke uitgaven	710	710	710	713	713
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	205	205	205	261	261
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	2.559	2.671	2.689	2.865	2.865
Saldo inkomsten min uitgaven	173	182	286	63	124

07. paar met 2 jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.738	1.912	2.086	2.173	2.259
Zorgtoeslag	264	264	242	222	202
Huurtoeslag	355	355	312	281	249
Kinderbijslag	174	174	174	174	174
Kindgebonden budget	265	265	265	265	265
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.905	3.079	3.188	3.116	3.150
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	650	650	650	650	650
Energie	278	278	278	278	278
Water	24	24	24	24	24
Lokale lasten	7	78	80	80	80
Telecom	74	74	74	74	74
Zorgverzekering	328	328	328	353	353
Overige verzekeringen	41	41	41	41	41
Onderwijs	0	0	0	10	10
Kinderopvang	12	12	12	12	12
Contributies en abonnementen	8	8	8	8	8
Vervoer	50	50	50	50	50
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.472	1.610	1.612	1.647	1.647
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	169	169	169	188	188
Inboedel	110	110	110	120	120
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	14	14	14	14	14
Eigen risico	64	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	384	384	384	413	413
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	540	540	540	540	540
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	79	79	79	79	79
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	6	6	6	9	9
Totaal huishoudelijke uitgaven	633	633	633	636	636
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	228	228	228	299	299
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	2.717	2.855	2.857	2.995	2.995
Saldo inkomsten min uitgaven	188	224	331	121	155

08. paar met 2 oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.738	1.912	2.086	2.173	2.259
Zorgtoeslag	264	264	242	222	202
Huurtoeslag	355	355	312	281	249
Kinderbijslag	249	249	249	249	249
Kindgebonden budget	327	327	327	327	327
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	3.041	3.215	3.325	3.253	3.287
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	650	650	650	650	650
Energie	278	278	278	278	278
Water	24	24	24	24	24
Lokale lasten	7	78	80	80	80
Telecom	92	92	92	92	92
Zorgverzekering	328	328	328	353	353
Overige verzekeringen	41	41	41	41	41
Onderwijs	31	31	31	99	99
Kinderopvang	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	8	8	8	8	8
Vervoer	72	72	72	79	79
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.531	1.669	1.671	1.771	1.771
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	237	237	237	256	256
Inboedel	121	121	121	131	131
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	14	14	14	14	14
Eigen risico	64	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	463	463	463	492	492
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	737	737	737	737	737
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	96	96	96	96	96
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	6	6	6	9	9
Totaal huishoudelijke uitgaven	847	847	847	850	850
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	266	266	266	337	337
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	3.107	3.245	3.247	3.450	3.450
Saldo inkomsten min uitgaven	-66	-30	78	-197	-163

09. alleenstaande tot AOW-leeftijd met zorg

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.217	1.338	1.460	1.521	1.582
Zorgtoeslag	155	155	155	155	155
Huurtoeslag	214	214	214	214	209
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.694	1.815	1.937	1.890	1.946
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	440	440	440	440	440
Energie	161	161	161	161	161
Water	14	14	14	14	14
Lokale lasten	7	42	42	42	42
Telecom	65	65	65	65	65
Zorgverzekering	194	194	194	177	177
Overige verzekeringen	23	23	23	23	23
Onderwijs	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3
Vervoer	33	33	33	33	33
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	940	975	975	958	958
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	62	62	62	62	62
Inboedel	76	76	76	86	86
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	8	8	8	8	8
Eigen risico	0	0	0	32	32
Eigen betalingen zorg	8	8	8	106	106
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	181	181	181	321	321
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	270	270	270	270	270
Was- en schoonmaakartikelen	6	6	6	6	6
Persoonlijke verzorging	24	24	24	24	24
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	305	305	305	305	305
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	102	102	102	117	117
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	1.528	1.563	1.563	1.701	1.701
Saldo inkomsten min uitgaven	166	252	374	189	245

10. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg

uitgavenposten	100	110	120	125	130
<i>INKOMEN</i>					
Netto inkomen	1.451	1.493	1.629	1.697	1.765
Zorgtoeslag	155	155	155	155	155
Huurtoeslag	216	216	211	183	153
Kinderbijslag	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	21	21
Lokale tegemoetkomingen	108	108	108	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.930	1.972	2.103	2.056	2.094
<i>VASTE LASTEN</i>					
Huur	440	440	440	440	440
Energie	173	173	173	173	173
Water	14	14	14	14	14
Lokale lasten	7	34	42	42	42
Telecom	65	65	65	65	65
Zorgverzekering	194	194	194	177	177
Overige verzekeringen	14	14	14	14	14
Onderwijs	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3
Vervoer	30	30	30	30	30
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	940	967	975	958	958
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>					
Kleding	62	62	62	62	62
Inboedel	76	76	76	86	86
Onderhoud	27	27	27	27	27
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10	10
Eigen risico	0	0	0	32	32
Eigen betalingen zorg	8	8	8	81	81
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	183	183	183	298	298
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>					
Voeding	295	295	295	344	412
Was- en schoonmaakartikelen	6	6	6	6	6
Persoonlijke verzorging	23	23	23	23	23
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	329	329	329	378	446
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>					
Sociale participatie	96	96	96	111	111
<i>TOTAAL</i>					
Totaal uitgaven	1.548	1.575	1.583	1.745	1.813
Saldo inkomsten min uitgaven	382	397	520	311	281

Bijlage 3 | Resultaten zonder energietoeslag

Hieronder staan de tabellen waarin de energietoeslag niet is meegenomen in de financiële positie van de huishoudens. Dit is geen realistische situatie voor 2023, het geeft alleen een inzicht. De financiële situatie is duidelijk slechter voor de huishoudens die recht hebben de energietoeslag. Zou heeft het paar met oudere kinderen nu bij alle inkomensniveaus te maken met ene tekort.

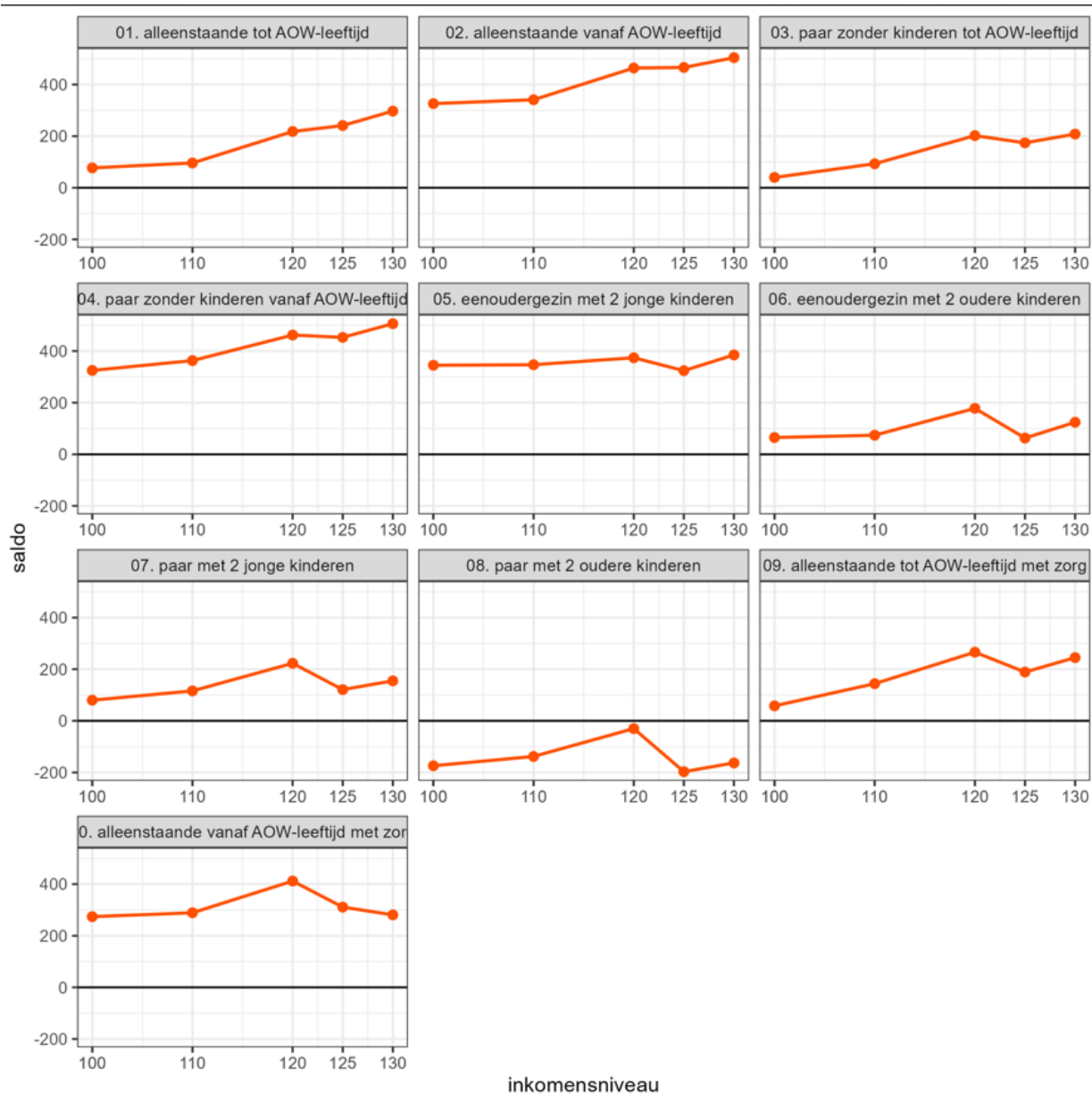
Op de volgende pagina is tabel 10 weer als figuur weergegeven waardoor de eventuele armoedeval te zien is. In vergelijking met de figuur op pagina 26 is te zien dat het aantal armoedeval situaties is afgenomen en dat bij enkele huishoudens deze minder groot is.

Tabel 10: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven in euro's per maand

	Bijstands-/ AOW-norm	110 %	120 %	125 %	130 %
1. Alleenstaande tot AOW- leeftijd	77	96	218	241	297
2. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd	326	341	464	466	504
3. Paar zonder kinderen tot AOW-leeftijd	40	93	202	174	208
4. Paar zonder kinderen vanaf AOW-leeftijd	325	363	462	453	506
5. Eenoudergezin met twee jonge kinderen	345	347	374	324	385
6. Eenoudergezin met twee oudere kinderen	65	74	178	63	124
7. Paar met twee jonge kinderen	80	116	223	121	155
8. Paar met twee oudere kinderen	-174	-138	-30	-197	-163
9. Alleenstaande tot AOW- leeftijd met zorg	58	144	266	189	245
10. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd met zorg	274	289	412	311	281

Tabel 11: Overzicht saldo inclusief IIT in euro's per maand

	Bijstands-/ AOW-norm	110 %	120 %	125 %	130 %
1. Alleenstaande tot AOW- leeftijd	106	96	218	241	297
2. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd	326	341	464	466	504
3. Paar zonder kinderen tot AOW-leeftijd	82	93	202	174	208
4. Paar zonder kinderen vanaf AOW-leeftijd	325	363	462	453	506
5. Eenoudergezin met twee jonge kinderen	383	347	374	324	385
6. Eenoudergezin met twee oudere kinderen	103	74	178	63	124
7. Paar met twee jonge kinderen	122	116	223	121	155
8. Paar met twee oudere kinderen	-132	-138	-30	-197	-163
9. Alleenstaande tot AOW- leeftijd met zorg	87	144	266	189	245
10. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd met zorg	274	289	412	311	281

Bijlage 4 | Veranderingen per 2024

Op Prinsjesdag zijn de plannen voor 2024 bekend gemaakt. Voor huishoudens met een laag inkomen zijn met name de volgende voornemens van belang:

Minimumloon en uitkeringen

- Het bruto minimumloon gaat met 6,8 procent omhoog.
- De uitkeringen die aan het minimumloon zijn gekoppeld, zoals de bijstand, de Wajong en de AOW, stijgen daardoor ook.
- Voor de netto bijstandsuitkering betekent dat een stijging van circa 130 euro per maand voor gehuwden/samenwonenden en circa 90 euro per maand voor alleenstaanden.
- De aanvullende pensioenen worden gemiddeld genomen geïndexeerd met 2,1 procent.

Toeslagen

- Het kindgebonden budget gaat voor de meeste huishoudens omhoog. Het maximale bedrag per kind gaat naar 203 euro per maand voor ieder kind. Daarnaast gaat het extra bedrag voor kinderen van 12 tot en met 15 jaar naar 57 euro per maand en voor kinderen van 16 tot en met 17 jaar naar 77 euro per maand. Het extra bedrag voor alleenstaande ouders daalt 30 euro naar 290 euro per maand.
- De maximale huurtoeslag bij een laag inkomen gaat 30 tot 50 euro per maand omhoog. Dit is afhankelijk van de hoogte van de huur en de huishoudsamenstelling. Bij een hoger inkomen zal de stijging lager uitvallen.
- De maximale zorgtoeslag bij een laag inkomen gaat 20 tot 30 euro per maand omlaag. Bij hogere inkomens kan de daling lager uitvallen.
- De energietoeslag van 1.300 euro voor 2023 voor financieel kwetsbare huishoudens vervalt in 2024.
- De kinderbijslag over 2024 gaat 2 euro per kwartaal omhoog.

Het gaat hier om de plannen die met Prinsjesdag zijn ingediend. In de begrotingsbehandelingen zijn nog allerlei wijzigingen voorgesteld. Daarvan is het nog niet duidelijk of en wanneer deze zullen ingaan.

In tegenstelling tot 2023 is er een grote kans dat bij ongewijzigd lokaal beleid geen tekorten te zien.

In de volgende tabel is globaal te zien wat de verschillen zijn met 2023 in bestedingsruimte bij een gemiddelde gemeente. Dit is een inschatting op basis wat er rond Prinsjesdag bekend was en is niet 1 op 1 over te nemen voor de gemeente Montferland! Wel is hiermee enig inzicht te verkrijgen.

Tabel 12: Verschil in inkomsten min uitgaven tussen 2024 en 2023, in euro's per maand

	Bijstands/ AOWnorm	110 %	120 %	130 %
a. Alleenstaande tot AOW- leeftijd	-74	-69	-62	-49
b. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd	-58	-58	-45	-33
c. Eenoudergezin met twee jonge kinderen	21	53	75	83
d. Eenoudergezin met twee oudere kinderen	79	84	91	99
e. Paar zonder kinderen tot AOW-leeftijd	-55	-55	-37	-31
f. Paar met twee jonge kinderen	77	77	94	98
g. Paar met twee oudere kinderen	133	133	151	157
h. Alleenstaande tot AOW- leeftijd met zorg	-75	-69	-40	-52
i. Alleenstaande vanaf AOW- leeftijd met zorg	-58	-59	-21	-21

Alle huishoudens met kinderen gaan erop vooruit, de paren met kinderen meer dan de eenoudergezinnen. Dit komt vooral door de forse verhoging van het kindgebonden budget in 2024. Ook de verhoging van de huurtoeslag speelt hierbij een rol.

De huishoudens zonder kinderen hebben minder te besteden dan in 2023. De zorgtoeslag wordt verlaagd en vooral omdat de energietoeslag vervalt. De kostenstijging (inflatie) zorgt er bij huishoudens zonder kinderen voor dat er minder overblijft dan in 2023.

Bij huishoudens boven bijstandsniveau is de koopkrachtontwikkeling over het algemeen beter. Dit komt door de verhoging van de arbeidskorting.